

El patrimoni i jo. Exercici d'un català ordinari d'una de les comarques del nord

M'ha pertocat ésser alguns anys president de la Federació per a la Defensa de la Llengua i de la Cultura Catalanes a la Catalunya del Nord. Aquest títol m'ha obert la porta de la mesa i del Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada. M'ha semblat que el meu objectiu podria ser de permetre a la federació l'ampliació de la seua audiència al si dels Països Catalans i permetre a l'UCE d'obrir-se a la societat civil de la Catalunya del Nord. La cosa no ha estat tan fàcil. La prioritat de l'UCE és quedar-se dins un ensenyament universitari i l'obertura esperada no s'ha pogut concretar. Malgrat això, la nostra presència a l'UCE ha permès d'entretenir contactes amb altres entitats. Veïns de paradeta amb la Societat Andorrana de Ciències, hi ha hagut contactes d'amistats amb l'Àngels Mach i l'Antoni Pol, que han portat intercanvis concrets, participant a actes a Prada, organitzant actes a Ceret.

La trobada pirinenca de 2018 se fa a Cercs prop de Berga, amb el tema El Patrimoni. Convidat a participar-hi proposi una ponència amb el títol El patrimoni i jo, desenvolupant a l'entorn de la meua experiència l'actualitat política del nostre país que és una baula entre el nostre passat i el nostre futur.

Cada petita resistència personal participa a l'emancipació del poble.

L'autor

La paraula *patrimoni*, dita així, ràpidament sense cap altra precisió, fa referència a història, a temps passat, a edificis siguin monumentals o no. Una paret vella i el poc que ne queda és patrimoni. Un monument que porta empremta d'un temps passat és patrimoni. També són patrimoni immaterial una cançó, una dita que tenen origen en un temps històric. D'altres, més saberuts, deuen saber millor que no pas jo, parlar d'aquests temes.

Només unes idees en apartat.

Fem cada dia avui, el que serà patrimoni demà. D'ençà que hi ha vida sus la nostra terra, hi ha rastres que fan patrimoni. De l'època moderna (5.000 anys) notarem que l'home guarda del passat el que va lligat a la història al moment on ell viu. A cada mena de

Miquel Arnaudies,
artista pintor,
president del Centre
Cultural Català del
Vallespir

Això és pas un homenatge
al meu pare. Arnaudies.
Ceret, Juliol 2016

Això és pas un homenatge
a la meua mare.
Arnaudies. Ceret, Juliol
2016

pensament hi haurà interès per tal cosa o tal altra. Abans de l'edat mitjana, aquell que té el poder (rei, comte, classe dominant...) guardarà del passat tot el que pot il·lustrar la victòria de les seves conquestes. Patrimoni serà trofeu, botí, joies, or... deixant per als altres el patrimoni immaterial. Altre exemple més recent: l'exposició universal de París de 1905 donarà prioritat al que convé per confirmar la voluntat de conquestes colonitzadores. Aquella exposició donarà a veure tots els aspectes de l'art africà sota dominació europea. A hores d'ara, el mode de pensament generalitzat en les nostres societats occidentals s'acompleix a l'entorn del liberalisme. La llei del mercat és cosa comuna. Agències de viatge proposen patrimonis per replegar tal client, descuidant altres patrimonis no inscrits dins les propostes comercials. Igualment, els objectes del passat seran triats segons llur destinació. Igualment, a pertot arreu floreixen cases i museus del patrimoni. Qualsevol objecte de la pagesia, qualsevol producte de consum: vi, formatge, pasta... té per objectiu desplaçar turistes que porten animació a un cert ruralisme.

Quins seran els conceptes de patrimoni que guardaré per mor de justificar la meua ponència i el seu títol?

El nostra interès, legítim, per al patrimoni material o immaterial prové del fet que aprenem dels viscuts dels nostres avantpassats; és humà i doncs cosa nostra. Sem una baula de la cadena de la història de la humanitat. Sem una part de tot el viscut dels nostres predecessors. Sense ells, llur cultura, llur manera d'ésser, serien pas com sem. Parlar de patrimoni és expressar un deure de memòria. Però, s'han de dir els límits d'aquest deure. Hem de recordar i fer homenatges, però sense nostàlgia i més enllà de la tradició i del folklorisme, patrimoni serà un exemple, una referència. El patrimoni és viu, l'hem de fer viure i li donar força viva.

El meu viscut d'aquests darrers anys me fa entendre que la meua manera d'ésser i de fer del dia d'avui, troba la seua essència dins l'anomenat patrimoni.

Nat a Ceret al Vallespir en 1942, al si d'una família de pagès sense cap lligam familiar amb Catalunya del sud. Ceret és terra catalana.

La toponímia dels cadastres redactats fa temps esdevé vocabulari oficial, porta testimoniatge: córrec de les Conilleres, solà de Galderan, camí de sant Pluget, coll de Bauçells, puig Redon, riera de la Fontcalda... Alguns municipis estructuraren comissions amb elegits, professors d'universitats, gent del poble que coneix llur terme per modificar cadastres, noms de carrers, retolacions de llocs, en conformitat amb vocabulari antic que es pot trobar dins arxius del segle XI o XII: deliberacions, actes de propietat, mapes. Aquesta iniciativa té el mèrit de revelar la nostra catalanitat presenta durant segles i farà la consciència de la realitat d'aquesta identitat. La toponímia participa a la salvaguarda i la promoció del nostre patrimoni.

Amb els pares, amb els avis i la resta de la família, la comunicació se fa exclusivament en català. Català és llengua dominant. Català oral, és clar. Català de pagès, del carrer, amb poques ocasions del poder llegir i cap de provar de l'escriure. Va caldre entrar a l'escola pública francesa per tenir confirmació, mig estranyat, que eri francès. Els nostres mestres sortits de L'Ecole Normale són fills de famílies modestes de Ceret mateix o de pobles

de la comarca. Se coneixen tots i quan se troben dins el pati a l'hora de l'esbarjo, fent llaques per passar temps, entre ells, es comuniquen en català. Serà un d'aquests mestres, tornant a classe, apropant-se de jo, que m'enganxarà l'orella i estirant-la cap amunt, sense modos*, cridarà davant de tothom, convençut de lo que diu: «cap de burro, poc que seràs res dins la vida si continues a parlar català». Ben entès l'afirmació és dita en català.

De repreensions com aquestes, verbals o físiques n'hi haurà d'altres i de tota mena: humiliacions públiques quan s'han de llegir textos literaris en veu alta amb l'accent que fa riure a tothom, deures de *composition française* on a cada frase i haurà una catalanada. Aquestes repreensions deixaran un malestar i poc acostumat a casa a ser castigat –ja que els pares són bona gent que mai han tingut idea de fotre* plantofada pel motiu que sigui– me farà mandra d'anar a escola. Poc que hi volii anar a escola ja que hi anava espantat. Aquesta situació ha fet una pobresa intel·lectual tant en el parlar com en l'escriure francès i encara més català. No teníem cap accés a l'estudi d'aquesta llengua que era la nostra.

Aprendre el francès a l'escola canviava poc els costums de la vida. Sallint* d'escola, a casa i pel carrer, la comunicació continua en català. A casa –i no és pas el cas per altres companys– poc que ningú m'ha obligat a parlar francès. El francès és la llengua d'una possibilitat d'ascens social. "Soyez propre, parlez français" imposa Jules Ferry. A casa, la feina de pagès és permanent, amb un sou irregular però suficient. La paraula dita –pla i bé per la mare que té el paper de mestressa de casa– és senzilla: "Si estudies pas a escola, de totes maneres a casa hi ha feina i sempre te l'acamparàs".*

Passa el temps. S'ha anat fent immersió social: a la feina, amb amos, col·legues i clients, al poble, amb obligacions electives i associatives, la llengua catalana és present malgrat una gran aportació de gent forestera i una assimilació ben feta pel poder central francès que minoritza cada dia més la identitat catalana.

Tu vas continuant essent, normal, tranquil, amb la teva llengua, per costum, amb naturalitat, perquè és així, sense militància, ni cap reivindicació.

La retallada de l'estatut d'autonomia portarà el debat a un altre nivell. Som nat en terra catalana. Som català. Aquesta consciència despertarà la identitat. A partir de 2009 la consciència d'ésser català farà patrimoni.

Ésser català se farà a través del coneixement de la nostra història desconeguda i amagada voluntàriament, i del viscut de cadascú.

Tenir clar que ésser català, fora de la construcció individual, íntima de cadascú, vehicula com una mena d'inconscient col·lectiu, uns valors comuns diferents d'allò que n'hom troba a pertot arreu. Quins poden ésser aquests valors que només el fet d'anomenar-los n'hom sap de què va?: una idea comuna del compartir, una manera de relacionar-se amb l'altre/a. Ningú com nosaltres ha fet seua la necessitat de dir la igualtat entre els homes i dones. No tenim necessitat de definir un sentiment, un comportament dins la manera d'ésser català. És cosa inscrita dins del que sem i això és patrimoni.

*modos: maneres

*fotre: ficar

*sàller: sortir, eixir

*acampar-se-la: espavilar-se, guanyar-se les garrofes

“Per damunt de nosaltres mateixos hi ha Catalunya.”

“Per damunt de tots aqueixos desgavells i d’aqueixes tiranies i d’aqueixes arbitriarietats hi ha l’ànima d’un poble que vol ésser lliure, que vol tenir la seva personalitat, que vol disposar dels seus cabals, que vol assolir el ple exercici de les seves funcions, que vol ésser un tot inconfusible davant del món.”

Francesc Macià. Abril 1922.

La creació de la Renaixença, respectuosa de l’esteticisme del seu temps, ha anat a cercar una inspiració nova dins l’art hel·lenista. La puresa, sobretot la de l’escultura, diu, també, una mena d’organització social idealitzada. Les nostres construccions íntimes i personals són fetes de la recuperació dels nostres patrimonis. El context polític, la manera de pensament d’un temps farà cosa o altra.

Altre exemple: Catalunya és rica d’una tradició de cant coral, de cançons. Qui no coneix El cant de la Sibila, Joan del Riu o Lo pardal? Aquest patrimoni és interpretat, fidel al seu origen, per artistes mundiamment coneixits. En Jordi Savall i la seva feina exemplar. Amb la nova cançó, músics de talent, joves, atrevits, d’aquestes partitures han fet obra nova. Amb respecte, amb mitjans actuals, han portat aquest patrimoni als gustos d’ara. L’evolució és normal, desitjada, encara que esgarrifi l’orella d’alguns.

Ara bé; un contraexemple: Muriel Casals, Carme Forcadell, Carles Puigdemont... tots els membres de partits independentistes, els membres d’entitats sobiranistes, artistes, universitaris, sindicalistes, intel·lectuals... han, fan servir cada dia aqueixes mateixes paraules d’en Macià, dites més amunt. Mot per mot, el vocabulari és el mateix. Gairebé cent anys després, allò que se tindria de tenir conservat com a patrimoni literari polític d’un temps, és actualitat. Macià, entre nosaltres, és viu.

Com és possible? Macià coneix la República Espanyola, declara la República Catalana. Per poc temps. Conflictes d’estat, de persones. El català és pas un home d’armes. Poca ajuda internacional. Hitler, Mussolini, Franco, guerra civil, exodi, retirada, dictadura, feixisme... Espanya, (d’ençà 1714) és vencedora. Té una bota sus de cada clatell d’un català per dir-li: “Calla-te, tú, aquí el amo soy yo.” El simulacre de democràcia espanyola deixa la paraula a persones, joves o grans, vingudes del feixisme, amb valors conservadors de tancament, de repressió. Espanya és monarquia, amb nostàlgia de colonitzacions perdudes. L’espanyol és un torero, un hidalgo, amb valors de moral cristiana, fortes idees d’ordre i d’orgull. Catalunya és república, oberta al món, a la creació, al progrés, amb valors de solidaritat, de compartiment, de compassió, és antimilitarista. La ruptura és inevitable, és definitiva. El pactisme és impossible. És hora de concretar la unilateralitat. El nostre patrimoni dóna la força a les nostres conviccions que hem d’eixamplar: “Amb la República Catalana hi guanyem tots.”

Jo sé, hi ja ho som dit moltes vegades que quan parli i pensi en català, som pas la mateixa persona que quan parli i pensi en francès. Els calaixos són pas el mateixos i cada calaix porta viscuts diferents.

La llengua materna d’ençà de teu naixement és la de l’amor dels pares, és la llengua del descobriment del món, la de l’emmeravellament davant d’una flor, d’una papallona que

somriu, d'una margarideta que te fa d'amiga, la dels primers interdits, de les referències del bo i del dolent que se t'imprimeixen per sempre. La llengua materna és la de la ingenuïtat emocional que te porta sense cap càlcul a estimar la vida. La llengua apresada serà llengua de raó, la del coneixement intel·lectual, la de la creació rumiada.

Acabat d'actes culturals, polítics, reivindicatius o no, populars o privats, cantarem *Els Segadors* amb consciència de cantar el nostre himne nacional. A cada vegada hi haurà la mateixa emoció compartida per tots. Cantar *Els Segadors* és pas un acte reivindicatiu d'un nacionalisme exacerbada. Aquesta emoció, sense cap retenguda, deixa anar algunes llàgrimes i porta llibertat. Serà la mateixa emoció experimentada al final d'un concert de Lluís Llach, la de la sardana *Somni* de Saderra Puigferrer, la d'una nit a la missa del gall amb *El Cant de la Sibila* a Santa Maria del Mar, la de Jordi Savall a l'Abadia de Fontfreda, la de l'eixida del sol al cim del Costabona amb companyia de fedes i cabrits que te llepen la closca del cap, la d'una mà dins una mà, la d'un orgasme robat, la d'una flor de passionera un dia de 14 de juliol...

Sé pas en quines circumstàncies me vindria ganes de cantar *La Marsellesa* ja que no tinc afició de futbol, (referència a la copa del món) i que els actes polítics francesos me són estrangers; suposant trobar-me en circumstàncies d'haver-la de cantar, dins de quin esperit me trobarii? El símbol que representa per als nacionalistes francesos, no el conec pas. Aquest nacionalisme és indiferència pensant a més que l'himne pugui ser recuperat il·legítimament per partits d'ultra dreta.

Segadors diu lo que sóc, és llengua materna. *Marsellesa* és llengua apresada i no porta pas cap orgull d'ésser francès.

Se dirà la mateixa cosa parlant de banderes.

La llengua materna porta en si mateix una manera d'ésser i de pensar pròpia, porta la referència de la nostra història. L'abat Oliva, les Corts, Pompeu Fabra, Francesc Macià, Lluís Companys, Pau Casals, són presents dins el nostre inconscient i fan la nostra manera comuna d'ésser català, en uns viscuts comuns. Anomenaré moments personals, rics d'emocions i de benestar, que més enllà dels records afectius faran cossos i confirmació de la nostra realitat.

Bassagoda. Fa temps era municipi. Avui allò que resta del poble és veïnat d'Albanyà. L'església de Sant Miquel, dreta i tossuda, porta testimoniatge d'una vida a hora d'ara desconeguda. L'escola s'ha canviat en refugi, algunes casetes amb finestres, batents tancats, pintats de nou deuen ser habitades de quant en quant per gent forestera. A l'entorn, runes, parets sense finestres, sense terrat. Patrimoni secret d'un temps inabordable. Qualsevol especulació curiosa imaginant persones vivint dins aquest decorat és inútil; faltaran els olors de flors salvatges, la melodia dels esquellins del bestiar que viu en llibertat, les feines de cada dia, dallar, estassar escampar l'herba seca, faltaran l'aigua pels corriols, faltaran les relacions d'amistats, de conflictes entre famílies i veïns. Bassagoda: patrimoni aturat, misteriós, ànim perduda per sempre més! Qui sap? Les romegueres han engolida la memòria de la vida social.

Sortint del poble, un camí, net, estessat, amb marques de pintures de color groc, diu la direcció del puig. Se mereix el Puig de Bassagoda. El camí estret és de bon caminar fins a

la base del puig mateix. Els darrers metres s'han de fer en escalant. La cadena per ajudar-te a accedir al cim hi ha pas estat sempre. No hi ha gran dificultat, però si el cap se mareja de pressa, millor evitar-lo. Quan arribaràs a la darrera lleixa del cim, que t'hauràs aixecat –fins ara eres de quatre grapes– el cap-rodó te guanyarà i caldrà alguns minuts per acostumar-te al lloc. El Puig de Bassagoda és un altar que domina la Garrotxa, l'Alt Empordà, el Ripollès, el Vallespir i més enllà encara. Aquest terme que t'envolta a 360 graus, és a la teua disposició per dir-te que aquí és casa teua. Aquesta terra és la teua i diu la teua història. Tot *lo* que t'han dit els homes fins ara és mentida. Aquí la frontera del 1659 s'esborra. Descuidaràs aquí els missatges de gent pobre d'esperit alienada per discursos d'orgull i de poders. Paraules nacionalistes del dia d'avui que cauciona un ambient de mundialització capitalista.

Bassagoda és un altar i un altar se dedica a fer-hi sacrificis (humans?). El sacrifici es per exorcitzar la realitat. El sacrifici és un ritual –pagà o religiós– per fer revelació, encanteri, silenci. Revelació per fer comunicació i comunió entre els humans, la natura i el cosmos. El resultat és humilitat i la humilitat és pas submissió. Amb fermesa el ritual és convicció, veritats davant d'aquestes terres que diuen qui sem, és il·luminació activa. El ritual és embellit per les peònies que floreixen a pertot arreu al peu d'aquest altar com una invitació a participar a un acte on l'emoció i la força, ni tan clara, del cerimonial posa dubtes sus les afirmacions falses que no son teues i posa endavant la realitat col·lectiva que fa allò que ets. Per arribar al veïnat passaràs per Can Nou. És aquí, en un planer, que se fa cada any l'aplec de Sant Miquel. La trobada és convivència, arreplega moltes famílies, petits i grans, organitzades per passar la diada bo i fent festa: taules i cadires, alguns matalassos que se boten per fer-hi el cluc de l'havent dinat.

La màgia d'aquesta trobada se concreta quan a l'hora de dinar, malgrat l'arrossada comuna, cada un dels grups vindrà a proposar-te de compartir amb tu, el forester que no coneix ningú, una cosa personal. Un tros de llonganissa feta de casa, un got de vi ranci de la bota del racó, una pasta que la iaia fa amb una recepta tan vella com ella. Qui, una tomata o una fruita collida al dematí a l'hort de casa. Cada ofrena s'acompanya d'un comentari per fer lligam, i més enllà d'un comentari sus la situació política de lo que vivim. Les estelades floreixen i una música sortida d'una gramola o d'un home gran que amb el seu violí, recorda en Pere Blanc de Baget o en Fonso de Lliurona (quan s'ensuma l'acordió). La mútua comprensió agermana, sense hipocresia.

És això l'esperit català, viu, honest que pocs foresters poden entendre. Aquesta manera d'ésser és part del nostre patrimoni cultural, etnogràfic.

En il·lustració d'aquests viscuts dir que alguns mesos abans de l'aplec de Setembre, per sant Joan, vam venir amb un amic a Bassagoda a fer-hi un farcell de llenya menuda que van du l'endemà a la Pica del Canigó participant així, com tal d'altres vinguts de la Catalunya sencera, a fer aquell foc que se pot veure de pertot arreu que diu la unitat dels pobles catalans, que diu el consens de realitat de nació que té dret a emancipar-se. Aquest acte, patrimoni viu, universal, sense paraules, més que simbòlic ha de convèncer de la nostra determinació per alliberar-nos.

Participar a un aplec o una festa major de qualsevol poble o poblet, hi ser acollit com a amic, parent, se trobar així envoltat de *bona gent*. *Bona gent*, dues paraules senzilles

amb sentit de llum pròpia. Les mateixes paraules expressades amb altres llengües faran referència a altres criteris. Participar a un acte de l'11 de setembre on s'hi barregen persones de diferents edats i categoria social i per tant compartir idees comunes; agermanaments sense embolics; fer pinya amb una colla castellera i tenir la revelació del símbol que representa aquest acte; també s'ha de dir aquesta manera que tenim de se tractar de tu entre persones desconegudes amb respecte i afeció, sense gallima*, i també saber què volen dir paraules empleades a fora sense to ni so: fraternitat, solidaritat, tolerància... Aquestes participacions fan militantisme, orgullosos de se poder tocar la mà, sense paraules se trobar en comunió. Aviat sabrem que el nostre no-dit ha d'anar més enllà de nosaltres mateixos, ha d'ésser el missatge cap a foresters i intel·lectuals que no pot o no vol pas nos entendre.

El nostre paper de militants serà de portar revelació col·lectiva de les nostres veritats. S'ha de dir que vol dir ésser català, s'han de dir les diferències que porta la nostra identitat. Espanyols, francesos, europeus, manipulats per un individualisme capitalista i un nacionalisme protector, no poden entendre la nostra especificitat. Què ne saben ells dels nostres patiments? I a un català mateix –que hem de despertar– se li ha de dir que no n'hi ha prou de parlar català, de ballar una sardana, o de se fer una llesca de pa amb oli i tomata, però que darrera aquests actes hi ha d'haver la consciència política del nostre tarannà. Parlar català és un acte polític i la vida de cadascú és patrimoni. Un patrimoni que diu qui sem, què volem, per dir l'humanisme natural que portem en nosaltres i que ha de proposar una organització social ideal dins el compartir, dins la germanor. El nostre seny català és patrimoni.

A veure, que vol dir això de seny català?

És pas una cosa de moral, ni d'ideologia; és pas construcció intel·lectual.

Ja ho som dit: som nat dins una família de pagès. Se necessita una certa filosofia per ésser pagès. Molta feina, de cada dia, amb tossuderia, amb atenció a la terra, al cel. S'ha d'ésser fatalista. El pare sempre ho deia: «Hem de treballar, és el nostre paper, però hem de saber que la collita és pas nostre i pertany al temps. Pocs dies abans la collita hi haurà una pedregada, una tempesta que s'emportarà tot". Aquesta realitat porta prudència. La teua incapacitat de dominar elements naturals faran de tu, no pas un rabiós, més un savi. L'experiència donarà seny.

El seny català és també la força del col·lectiu. Donar la paraula a l'altre; escoltar propostes d'un grup, descuidar-se si mateix. Comportaments que van a l'encontre d'un pensament comú fet d'egocentrisme i d'individualitat. El seny català és històric, el nostre inconscient ne porta rastre, fa les nostres diferències. I aquesta manera d'ésser i de fer podria ésser un exemple per altres homes, altres pobles que han descuidat la veritat d'un compartir, la generositat del regal.

Catalunya és república. S'apunta constitució. A pertot arreu hi haurà consulta amb elegits, polítics, professionals de la qüestió – legistes, intel·lectuals – i a l'entorn de les taules hi haurà participació de la gent del poble. La constitució és per l'organització social del

*Gallima: engany, fer trampa

poble, la societat civil ha d'ésser present a la seva elaboració. Això també és democràcia i seny català.

La constitució de la nova República Catalana no pot íxer del model de la constitució espanyola o francesa. Una és adaptada a la monarquia i l'altra és presidencial; dona poder a un sol home. La constitució catalana sols pot ésser parlamentària. És el principi del funcionament de les Corts. L'esforç que han de fer els partits polítics, sense majoria pròpia, justifica el desig de governar, respectant les minories, donant la paraula a tots. Les ideologies han d'aprendre humilitat. El confort d'una majoria vinguda d'unes eleccions a dues voltes treu legitimitat. El president de la República Francesa elegit amb un 45 % de participació dels inscrits, amb majoria d'un 50,20% –és a dir que sols una persona de cada quatre hi confia– quina pot ésser la seua legitimitat?

Perdre la vergonya, parlar i escriure en català. Ni dogma, ni menyspreu.

Doncs, fins als anys 70, la llengua catalana és llengua oral dominant a les comarques del nord. L'assimilació ben feta de l'estat francès treu intel·ligència del país, la porta cap a París i més enllà i envia a les nostres terres catalanes funcionaris francesos. La barreja triga pas a se fer sentir. La gent catalana que comença a perdre vocabulari, agafarà una paraula francesa en substitució, i la gent francesa, seduïda pels nostres paisatges i la nostra tradició enganxarà paraules catalanes, un semblant d'integració. Albert Saisset amb *Les Catalanades de "Un Tal"* és il·lustració d'aquesta transició. Hi ha també una cançó, coneguda de tots, que ha fet i continua de fer riure generacions de catalans: *La torta de Tuïr*. "Un matin de primavera, je m'en allais tot eixurit, quand j'entends de par mon derriere....portait un davantal qui lui allait pas mal..."

Poc que a casa se parlava així; i aquesta cançó, me faria més aviat plorar. És el començament de la pèrdua de la nostra identitat. És menyspreu total de la nostra llengua. A partir d'aquí perdem la nostra majoria. La cosa ira pitjorant.

Cada any, se moren a la Catalunya Nord 3.000 persones que tenien el català com a llengua de cada dia. Les nostres terres reben 5.000 persones foresteres (franceses o no) que vénen a aprofitar del sol i del nostre benestar. Les escoles d'immersió –Bressola, Arrels...– fan una feina excepcional. La mainada que estudia, juga al pati, se troba al carrer parlant-se, entre ells, en català, mes que continuarà a casa parlant francès amb els pares i farà poca recuperació de l'aprenentatge. Les escoles per a adults, associatives o municipals, fan gran feina per afavorir la integració però si la motivació dels participants és més folklorisme que consciència, l'esforç serà insuficient.

En Joan Peytaví ha publicat a l'IEC una estudi important sus el tema i porta conclusions del nostre viscut, avui.

La fractura entre aquell que parla català de temps, aquell que ha sentit la llengua de família i que l'ha abandonada i aquell que té una petita voluntat d'integrar-se se fa de més en més profunda. I a la pregunta: "Parles, tu, català?" la resposta serà sempre la mateixa: "És que jo parli el català malament, parli el català rossellonès sense cap normativa." La resposta porta vergonya. El meu viscut, que també és part de lo que se ve de dir, m'ha après poc a poc a tenir confiança. La realitat és que, dins la meua manera de parlar hi ha de primer un vocabulari que ve de lluny i que s'ha transmès a cada generació de manera oral. Amb

el temps, ja que no hi ha suport escrit per fixar la forma, la cosa se trobarà sotmesa a variants. Aquí una lletra que salta, aquí una altra que s'hi afegeix. La referència serà la feina de mossèn Alcover. Si, en cas de dubte, el diccionari Alcover-Moll té la paraula, me la guardi i la faig meua. Cofoi d'aquestes diferències, me quedaré tossut continuant a parlar aquest català que no és ni tan marginal, una mica descuidat, segur, però legítim. Aquesta convicció m'ha tret la vergonya de parlar, d'enraonar en català.

El procés serà pla i bé el mateix amb l'escriptura. J. S. Pons, Edmond Brazes, Joan Cayrol, Pere Guisset, Pere Verdaguer, Renat Botet... tant d'altres, han dit la força de la nostra manera de parlar i d'escriure. Aquestos autors citats, perquè més propers, han fet la primera iniciativa a l'escriptura. Més tard, hi haurà descoberta de poetes ineludibles: Martí i Pol, Salvador Espriu, Pere Quart, Josep Carner, Papasseit... s'haurien d'anomenar tots. Quina descoberta! Tanta poesia, tanta emoció, tanta força dins la manera de dir, pell de gallina garantida, tanta riquesa...

He decidit d'anar-me'n per sempre.
Amén.

L'endemà tornaré
perquè sóc vell
i tinc els peus molt consentits
amb inflorescències de poagre.
Pere Quart

Diners de tort fan veritat,
i de jutge fan advocat
savi fan tornar l'hom orat,
pus de d'ells haja.
Anselm Torreda

I jo plorava amb ells i encara ploro,
mes ai!, sens esperança de conhort,
puix tot se'n va, i no torna lo que enyoro,
i de pressa, de pressa, jo m'esfloro,
rusc on l'abell murmurios s'és mort.
Jacint Verdaguer

... Topa de morro en l'esmolada pica
i recula afrontada... Però torna
i abaixa el cap a l'aigua, i beu calmosa.
Joan Maragall

Vinyes verdes vora el mar,
ara que el vent no remuga,
us feu més verdes i encar
teniu la fulla poruga
Vinyes verdes vora el mar.
Josep Maria de Sagarra

Que jo no sigui més com un ocell tot sol,
ales esteses sobre un gran riu
per on davallen lentes barques de gent que riu
a l'ombra baixa del tenderol.

Carles Riba

Sol, i de dol, i amb vetusta gonella,
Em veig sovint per fosques solituds,
En prats ignots i munts de llicorella
i gorgs pregons que m'aturen, astuts.
J. V. Foix

Una nit de lluna plena
tramuntàrem la carena,
lentament, sense dir res.
Si la lluna feia el ple
també el féu la nostra pena.
Pere Quart

Intentaré de dir la llum de la foscuria
de la mar encrespada a trenc de nit.
Escumes fosforescents.
Joan Vinyoli

Explica'm, tu, què és el sol. - El sol.
Explica'm què és la lluna. - La lluna.
Joan Brossa

Ara mateix enfilo aquesta agulla
amb el fil d'un propòsit que no dic
i em poso a apedaçar...
Miquel Martí i Pol

I al mateix temps que fas les declamacions d'aquestes pureses de cristall, tens present, que dins la història del nostre poble, algú decideix d'atudar-nos.* Ja que han guanyat, que tenen el poder i que tenen por dels nostres reviscolaments decideixen la nostra desaparició. Interdicció de parlar la nostra llengua, interdicció de recordar les nostres tradicions: ballar sardana, fer castells... Com és possible? Quina ideologia se pot permetre d'esborrar anys d'història, suprimir tant de riqueses acumulades, tant de bellesa úniques, tant de records rars?

D'avui a l'endemà, tant de força dins la nostra creació ha de desaparèixer per deixar plaça a repressions sense vergonyes. Hi ha així pertot arreu al món civilitzacions esborrades en nom d'hegemonia.

El feixisme no ha entès que la cultura catalana és tant diferent, tant rica que és bogeria pensar poder-la dominar i emmordassar només perquè fa nosa. El principi de voler destruir la cultura del vençut és orgull fora de lloc, és inhumà, perdut per endavant.

La nostra llengua parlada o escrita és patrimoni en justificació de la nostra identitat. La llengua porta consciència. Més hi ha el viscut de cada dia.

Baixant algunes vegades cap a Barcelona, quina manera estranya de se trobar dins els carrers o botigues, cafès, restaurants, de sentir parlar català. Quin català estrany se parla ara a Barcelona. Aquest vale que surt a pertot arreu, poc que la tinc aquesta paraula, aquesta diferència entre ésser/ser i estar... (La casa està aquí, el cambré està servint, tot està permès, l'ús del verb ésser es va perdent...potser ja els catalans a Barcelona no volen ésser sinó estar, qüestió de durada!!!). Tantes altres barbaritats. M'han dit que a casa meua –a Catalunya Nord– hi ha molta importació dels francès dins el nostre parlar. A Barcelona la influència de la llengua castellana és present a pertot arreu.

Catalunya és terra oberta. Aquesta gent forestera –espanyola o no– que ve i que troba feina en el nostre país, que té la voluntat d'integrar-se i que farà esforços per parlar la nostra llengua és normal d'acceptar errors, dificultats. El parlar incorrecte no ha d'ésser un pretext d'exclusió.

L'1 d'octubre de 2017, entrevista d'una dona vinguda d'Extremadura que diu de quina manera ha tingut de deixar el seu país per venir a Catalunya a guanyar-se la vida i diu en castellà que és ant-independentista, ja que no té ganes de tornar fer maletes per tornar a fugir. Pobra dona! Poc que no hi ha entès res! Qui l'hi ha dit que els independentistes foterien algú a fora? Sem terra acollidora ja s'ha dit. I si ella, contenta de guanyar-se les garrofes a Catalunya, tenia la voluntat d'integrar-se i fer esforç d'aprendre paraules nostres? Hem d'anar en compte. Hi ha una població vinguda de fora que tindrà consciència de relacionar amb la nostra llengua amb dificultats i malaptesa, però ho farà. El nostre paper és donar-li confiança, corregir-li si cal, i si vol positivament, sense dogmatisme. Mes, també s'ha de dir que la llengua sola té pas el monopoli de la identitat catalana. Hi ha gent d'aquí (Catalunya Nord) que ha perdut l'ús de la llengua i foresters que parlen pas català i que volen ésser íntimament catalans. L'actualitat política del sud modifica comportaments ja que són intel·lectualment favorables a l'emancipació d'un poble. Per les mateixes raons, gent que domina la llengua tria d'ésser més francesa que catalana. Per exemple el militant

*atudar: apagar

socialista, jacobí i federalista, que sap parla perfectament el català, voldrà ésser francès. Fer memòria d'aquests fets coneguts de tots, per treure la vergonya, donar confiança, dir la riquesa del nostre patrimoni lingüístic. Hem d'ésser respectuosos de la nostra riquesa lingüística. Existeix una norma, s'ha de respectar. L'equilibri, no fàcil, és indispensable per guardar dignitat.

Escriure en català, hi ha d'haver un camí és el de la normativa. El vocabulari és fluctuant, la manera de l'escriure se farà en respecte de certes regles. Així és el paper de l'escrit en qualsevol llengua.

Lo que se perdona a una persona amb coneixements primaris se troba més difícil d'acceptar de persones intel·lectuals del món dels mitjans entre altres.

Apolit!

Perdoneu la meua ingenuïtat. Trec mal a imaginar la feina rumiada al si de la Generalitat. Els problemes són coneguts. La voluntat i la imaginació proposen respostes, adaptades a cada cas. Altres entitats, associacions –Òmnium, Plataforma per la Llengua, Departament de Normalització lingüística, parelles lingüístiques...– municipis, tenen a llur disposició organitzacions, plantejaments, per afavorir integració, perfeccionar la parla i l'escriptura. La voluntat oficial de les institucions és present; per ésser eficaç, la persona en dificultat ha de tenir la voluntat de participar-hi. S'ha de treure la vergonya per fer el primer pas cap a l'aprenentatge. Evidentment, la cosa seria més fàcil si català era llengua oficial, si, malgrat la repressió, el català fos indispensable per guanyar-se la vida.

Cap vergonya parlar i escriure en català. L'exemple ha de servir per qualsevol, al nivell que sigui, per donar confiança i faci seua la relació amb la llengua.

Les nostres vides han d'ésser patrimoni conscient de la nostra realitat catalana.

Però deixant les utopies, s'ha de tenir en compte la realitat. Es trobar davant d'un monument egipci, romà, romànic, del segle v o x és ésser admiratiu, amb els nostres ulls, d'una bellesa estètica, d'una emoció que porta en si mateix l'obra mirada. A més és ésser fora de la veritat del viscut d'aquesta obra. Pitjor encara: amb el nostre coneixement i la nostra personalitat feta de pensaments actuals donarem una interpretació falsa d'allò que nos mirem.

El perill és que negats dins un ambient tan lluny dels nostres ideals serà difícil de se fer entendre per persones que viuen en altres models, i el perill és que l'ambient actual guanya i destenyeix, esborrant tota la nostra manera d'ésser, que va esdevenint minoritària.... i podria desaparèixer.

Aquí faré un apartat amb un tema que fa servir història del passat. Molts de films de ciència ficció planten llurs decorats dins d'allò que és patrimoni de la humanitat: Egipte, Roma, edat mitjana... Sovint se fan reviure aquestes èpoques amb propostes negatives: animals esgarrafosos, criatures que agredeixen l'home etc. Al cap i a la fi, el patrimoni sencer de la Terra s'esborra del tot. Recordem la darrera imatge del film El planeta dels simis. Serà una manera d'exorcitzar el nostre malestar degut a la informació massiva de conflictes violents –en paraules o en armes– que nos imposa l'actualitat. L'acte revolucionari té les seves arrels dins un patrimoni tan estrany que el tenim desconegut i que li hem de trobar una raó. Palmira. Daeix. Imatges insuportables d'homes fanàtics destruïnt a cops de malls un

patrimoni vell de 3.000 anys. Sembla ciència ficció. La civilització de déu dona dret a homes de destrossar obres fetes per altres homes. Sense cap nosa de perdre lligams amb llur passat.

Parlant de catalanitat, hem dit el patrimoni que forma la nostra llengua, la nostra història, que fan lo que sem de tant present que ho tenim en nosaltres mateixos.

Les nostres reivindicacions de llibertat i democràcia són legítimes. La nostra absència de violència és una eina potent que val la de la força, la de la repressió.

Per sobreviure hem de restar tossuts. La nostra veritat en val una altra. Amb fermesa i humilitat hem d'exigir respecte.

Sem poble català amb història pròpia. Catalunya és una nació. (Amb precisió que el català és pas "nacionalista" en el sentit de la paraula moderna que porta un populisme vinculat per ideologies de partits d'ultradreta). El patriotisme català és humanament legítim. Tenim territori. Volem fronteres noves que defineixen el nostre país. Alguns il·luminats, amb ingenuïtat, somien d'un planeta sense fronteres. Cosa impossible. La cosa va a l'encontre del respecte de les diferències. Sem il·lustració de la torre de Babel. Cada any, cada dia, se fan i se desfan fronteres. Els estats canvien de nom, modifiquen llurs terres. Dins la natura, món vegetal o animal hi ha baralles per mantenir la supervivència de l'espècie. Fins el pit-roig, que viu en parella i que defensa aferrissadament el seu territori contra qualsevol intrús. El territori posa fronteres. Cada propietat cotiu o no, té les seues termeneres. Els límits defineixen pas una presó més te dona la llibertat de disposar del bé de la manera que sigui, diguin el que vulguin els veïns. Les nostres fronteres han de confirmar la voluntat de tenir estat, ja que al dia d'avui els funcionaments polítics, econòmics, socials, culturals necessiten el poder de l'estat per poder ésser.

Sem una baula lligada a la cadena del nostre passat, del nostre patrimoni, carregats de valors nostres.

Sem una baula lligada a la cadena del nostre futur, que porta esperances, que demana respecte.

Per acabar alguns versos de Salvador Espriu que són actualitat i il·lustració del que s'ha dit fins aquí:

"Que no sigui decebuda la nostra esperança.

Que no sigui escarnida la nostra confiança

Així molt humilment ho demanem."

I més enllà: "Dintre l'ordre de la llum
vèiem resplendir la casa que miràvem de guardar
quan desgovernaven lladres."

Visca el nostre patrimoni alliberat

Visca Catalunya lliure.

Ceret, 11 de setembre de 2018.